

ילקוט מורשת, גיליון 78

"ילדים יהודים בשואה"

גיליון זה מוקדש לגורל היהודים בשואה. הילדים היו קבוצת היעד המרכזית בתוך האוכלוסייה היהודית שנדונה לכליון על ידי המשטר הגרמני הנאצי באירופה. כמיליון וחצי ילדים יהודים נספו בשואה, ובני המזל ששרדו עברו את כל מדורי הגיהנום שהועידו להם הגרמנים במלחמה הזאת. לאחר המלחמה נעשו מאמצים עליונים להחזיר את הילדים ששרדו למסלול של חיי ילדות נורמליים.

מה בחוברת?

- פרופ' נחמה טק, ניצולת שואה בעצמה, מתמקדת במאמרה "ילדים: בין חורבן והשגחה" במקומם של הילדים היהודים במדיניות הגרמנית של ההשמדה ומתארת איך התמודדו הילדים ומשפחותיהם עם תכניות הגרמנים להכחדת מעל פני האדמה.
- ריקי בודנהיימר, היסטוריונית וחברה בצוות הקמה של המוזיאון החדש של "יד ושם", מגוללת במאמרה "אגדה על נסיך" את סיפורם של בתי הספר שהוקמו בין כותלי המפעלים התעשייתיים בגטו לודז' ומתארת את הפעילות התרבותית שהתקיימה בהם.
- המאמר "יחידי סגולה" הוא חלק מעבודת הדוקטור שכתבה ד"ר אמונה נחמני-גפני באוניברסיטה בר-אילן. המאמר עוסק בהצלת ילדים יהודים בפולין בתקופת השואה מנקודת מבטם של המצילים הפולנים.
- ד"ר לימור יגיל, מרצה בחוג למדעי המדינה באוניברסיטת חיפה, מציגה במאמרה "הצלת יהודים בצרפת" תמונה רחבה על ניסיונות הצלה של יהודים, בעיקר ילדים, על ידי שכבות שונות של החברה הצרפתית לאחר כניעת ממשלת צרפת ובמשך הכיבוש הגרמני.
- המאמר של ניבה אשכנזי, חברת קיבוץ מעגן מיכאל, "בתי הילדים - פיסת ארץ ישראל על אדמת גרמניה", הוא קטע מספר בנושא זה העומד לצאת לאור בהוצאת "יד ושם". המאמר מתאר את הפעולה החשובה שנעשתה בבתי ילדים שהוקמו בגרמניה לאחר המלחמה על ידי ארגונים ציוניים בכלל ותנועות הנוער בפרט כדי לעבוד עם הילדים ששרדו את אימי המלחמה.
- הריאיון שערך ישראל פלג ממרכז "מורשת" עם יוסקה תירוש מגולל את חייו הקשים במשפחה עוד בטרם השואה, ומספר על ניסיונותיו לשרוד מהמלחמה כשהוא לגמרי לבד - ילד צעיר ללא משפחה.
- בחוברת גם קטעים מובחרים מהספר "ילדים מאשימים" הכולל עדויות רבות

שמסרו ילדים יהודים בפולין זמן קצר לאחר שחרורם.
- התצלומים המלווים את הגיליון נלקחו מספרו של עמנואל רינגלבלום, "יומן ורשימות מתקופת המלחמה", בהוצאת "יד ושם", ומהאלבום "צלם הילך בגטו" בהוצאת בית לחמי-הגטאות, המכיל את התצלומים של הצלם הידוע מנדל גרוסמן מגטו לודז'.

- בחוברת גם מאמר ביקורת של ציפורה הורביץ, על ספר הזיכרונות מימי השואה של אלונה פרנקל, "ילדה", וכן מאמר ביקורת של ד"ר אפרים אופיר על הספר "תולדות השואה - רומניה" מאת ד"ר ז'אן אנצ'ל.

- כן יש בחוברת תערוכה בנושא "פנים להתנגדות - נשים בשואה", שהוכנה ועוצבה על ידי צוות של "מורשת", והוצבה בניו יורק בחודש יוני 2004.

ג' ברגסון

הערה: מסיבות טכניות איחרנו על הנושא לקראת השואה, אנו מבקשים לשמור עליו לשנה הבאה.

מורשת

לזכרם של ניצולי השואה

קהילת בולגריה

קטעים מתוך הספר "לחיות את החלום" של לילי מלמד לוי, הוצאת יד ושם, תשס"ב.

הקהילה היהודית של בולגריה היא אחת הבודדות מבין הקהילות היהודיות באירופה ששרדה כמעט בשלמותה ממלחמת העולם השנייה. רבים מניצולי השואה מתייחסים לארץ מוצאם כאל מקום שבגד בהם בגידה נוראה, מקום אפל וארור שחרת לעד צלקת עמוקה וכאובה בבשרם ובנפשם. לא נשארו בהם געגועים לנופים, לסביבה או לתושבים. ואילו אנחנו, יהודי בולגריה, זוכרים אותה כארץ הטובה, שלא הפקירה אותנו בידי המרצחים. במציאות הנוראה של השואה, הישרדותה של קהילה קטנה הוא נס גדול ומיוחד. מאתנו, כמעט מכולנו, נחסכו הרעב והחולי, הזווועה והעינויים, מחנות המוות והמשרפות.

יהודי בולגריה אינם יכולים לשכוח או למחוק את הפרק המופלא הזה בתולדותיה של הארץ שנולדו בה: בתקופת מלחמת העולם השנייה, למרות הממשלה הפשיסטית והארגונים האנטישמיים ולמרות הלחץ שהפעילו הנאצים, סירבה בולגריה למסור את אזרחיה היהודים לידי הצורך ולאפשר לו לשלוח אותנו